

Uutisia ja tiedonantoja – Nyheter och meddelanden

Palsojen synnystä

MATTI SEPPÄLÄ

Palsat ovat Enontekiöllä, Utsjoella ja Pohjois-Inarissa tavattavia turvekumpuja, joiden ydin on pysyvästi roudassa. Nämä ikirouta-

kummut kiinnittivät tutkijoiden huomiota jo viime vuosisadalla. Palsojen korkeus Suomen Lapissa vaihtelee 1—7 metriin. Muodoltaan

Apul. prof. Matti Seppälän esitelmää kuunneltiin keskittyneesti. Akateemikko Ilmari Hustichin takana istuivat mm. professorit Kalevi Rikkinen, Toive Aartolahti ja Päiviö Tommila.

ne ovat kekomaisia, pitkänomaisia tai pyöreitä tai laajoja, laakeita turvetasanteita, joissa saattaa toisinaan olla turpeen alla jäänyt hietta-hiesu ydin. Radiohiiliajoituksilla isot palsat on todettu kohonneen suon pinnasta 500—2000 vuotta sitten.

Palsojen synnystä on esitetty monenlaisia hypoteesejä. Mm. ruotsalaiset tutkijat Fries ja Bergström esittivät v. 1910, että palsa muodostuu siihen kohtaan missä tuuli on ohentanut lumipeitteen suon pinnalla, jolloin routa pääsee tunkeutumaan syvälle suohon.

Lapin tutkimuslaitos Kevon lähistöllä olevalla Skallovarrin palsasuolla alettiin syksyllä 1976 kokeellisesti tutkia palsan syntyä puhdistamalla tasaiselta suon pinnalta lumi pieneltä koealalta useita kertoja talven aikana. Näin menetellen routa saatiin tunkeutumaan koealalla n. 80 cm syvyyteen, kun se vastaavalla luonnontilaisella paikalla ulottui keväällä vain 40—50 cm syvyyteen. Kontrollikohdista routa sulii elokuun puoleen väliin

mennessä, mutta säilyi 30—40 cm paksuisena linssinä koko sulamiskauden koealalla. Seuraavana talvena koetta jatkettiin ja routakerros saatiin kasvatetuksi koealalla yli metrin syvyyteen. Talvella 1978—79 lunta luotiin vielä neljä kertaa. Kesällä 1979 koeala oli kohonnut n. 30 cm suon pinnasta, ja tällöin keinotekoinen palsa-alkio jätettiin selviytymään omin avuin.

Kokeella voitiin osoittaa, että lumikerroksen paksuudella on ratkaiseva merkitys palsan kehittymiselle. Lumikerroksen paksuuteen vaikuttavat tuulet. Vasta kun suon jäätyminen on edennyt suon pohjalla olevaan mineraalimaahan asti alkaa palsa kohota voimakkaasti ylös. Palsan syklisestä kehityksestä on myös tehty havaintoja. Samalla palsasuolla saattaa esiintyä sekä kuolleita, vanhoja että kehittyviä nuoria palsoja. Ilmaston muutokset eivät ole välttämättömiä palsojen kehityssyklille.